

tudni, hogy honnan. A 297. oldaltól üresen maradt lapokra e dátumtól fogva a dunavecsei Nagy Pál-féle Petőfi Emlékház vendégei írták bele neveiket. Vasberényi ugyanis 1941-ben megvásárolta a Petőfi által Dunavecsein 1844-ben bérelt és lakott házat, felújította és abban rendezte be magánmúzeumát. A 373., vagyis az utolsó oldalig az ő vendégei írták be hitvallásukat Petőfi nagysága és Vasberényi elkötelezett hagyományörző és kutató munkája elismeréseképpen.

Hagyatékát, ezt a hatalmas kultúrtörténeti kincset nem vásárolta meg egyetlen hazai kulturális intézmény sem. Nem érdekelte a Bács-Kiskun megyei illetékeseket, de a dunavecsei tanácsot sem. Ez a méltatlan közömbösség így a páratlanul értékes gyűjteményt szétszóródásra ítélte, kereskedők martaléka lett, a ház pedig ma is az enyészet prédája. Szerecsére mintegy negyven műtárgyat ebből a kollekciónak begyűjtöttem. Többek között a hihetetlenül értékes és egyedi Bem–Petőfi-körkép vendégkönyvét is 1898–99-ből.

Gyűjteményemben eddig is megtekinthető volt a körkép 1898-ban összeállított és kiadott ismertetője, mely a szakmai leírás mellett a hatalmas képet 12 egymást követő tagra osztva mutatta be. Vannak még a mű részleteiről készült képeslapok, nagy méretű színes nyomatok, és a helyszínen árult Bem–Petőfi-érmék is.

A Bem–Petőfi-körkép később szomorú véget ért. Styka Jan és a részvénytársaság anyagi vitába keveredett egymással, így a festő a körképet visszavitte Lembergbe. A világháború kitörésekor Styka, hogy megmentse a bombázások elől, részletekre vágva lengyel földre szállította. Ma már kevés részletét tartják nyilván. 2001-ben Budapesten az ecseri használtcikk piacon árulták egy darabját, de sajnos nem tudtam megvásárolni.

Tudomásom szerint voltak és vannak kormányzati tervek és szándékok, hogy a Feszty-körkép mintájára (azt is lengyel festőművészek restaurálták) a Bem–Petőfi-körképet is újraélesszék. Ezzel nemcsak a 48/49-es szabadságharcnak, de a történelmi időkben gyökeröző lengyel–magyar barátságnak ismét emlékművet avathatnánk. Kormányunk nemzeti elkötelezettsége jelentős műtárgyaink visszaszerzésére, helyreállítására, megmentésére, bizakodásra ad okot, hogy egyszer talán újra láthatjuk ezt a lenyűgözően monumentális körképet.

A vendégkönyvet pedig addig is én őrzöm a Felső-Kiskunsági Emlékek Házában Kun-szentmiklóson.

Fülöpszállási Székely Gábor

A csólyospálosi Helytörténeti Gyűjtemény

*„Sehol annyi kis szerszámot és munkaalkalmatosságot nem láthat az ember, mint ezen a vidéken. Hegyes kis karók, ásók, széles és keskeny kapák, karaszolók és faápoló szerszámok, talicskák, targoncák és húzós kis kocsik mind a közelharc fegyverei, melyeket kismembek használnak a nagy elemmel szemben” – írta Erdei Ferenc az 1937-ben megjelent Futóhomok című könyvében. A *Harc a homokkal* című fejezetben bemutatta azt a szegénységet, amely ezt a vidéket jellemezte. A szegénység azonban „haszonnal” is járt, mivel ezek az emberek a világ életben rá voltak kényszerülve arra, hogy ha javítani akarnak sorsukon, bizony*

leleményesnek kell lenniük. A *homoki embert* – ahogy a *feketeföldiek* mondják – ma is a kreativitás, vagy ahogy Bálint Sándor fogalmazott: „*az általános serénység*” jellemzi. Újabb és újabb eszközöket fabrikál, régi eszközöket átalakít, de semmit nem dob el. „*Jó lősz ez még valamire*” – és fölakasztja az eresz alá, földugja a nagygerenda fölé, fölviszi a padlásra. Ilyen a csólyospálosi nép is. Évtizedekig gyűjtögeti a *kacatokat*, végül már tisztában van vele, hogy semmire sem tudja használni, de nem dobja ki, mert azt a *nagy tata* kötötte, faragta stb., tehát „*Hagy maradjon!*”

Szinte minden településen vannak olyan személyek, akik minden felkérés nélkül feladatuknak érzik e régi tárgyak megmentését, gyűjtését. Csólyospáloson ez különösen elmondható Sisák Mihályról, ki már fiatal kora óta nagy hozzáértéssel gyűjti a tanyavilágban föllelhető eszközöket, dokumentumokat. Hozzáértésének köszönhetően bárhol meglátja az arra érdemes tárgyakat. Sokszor nem kevés alkudozás, meggyőzés után, azokat nem hagyja ott, hanem hazaviszi és úgy tárolja, hogy tovább ne pusztuljanak. Évtizedek alatt több száz tárgyat mentett meg az enyészettől.

Csólyospálos a Duna–Tisza közti homokhátság délkeleti részén található kb. 1700 lakosú település. Kiskunmajsától mintegy 12 km-re, a Szeged felé vezető műút mentén fekszik. Egyike a legkésőbbben fölöstött kun pusztáknak. A betelepülés a XIX. század végén kezdődött, 1910-ben azonban már több mint kétezer lakos élt a tanyákon. Az 1920-as évek végére négy tanyai iskola épült. 1939-ben a két pusztá lakóinak összefogásával templomot építettek. A kövesúttól északra található Csólyos, délre pedig Pálos. A két pusztá 1945-ben egyesült és vált önálló közigazgatási területté. Talaja rendkívül gyenge minőségű homok.

Csólyospálos Község Önkormányzatának Képviselő-testülete a 2007-ben elfogadott Gazdasági Programjában Helytörténeti Gyűjtemény létrehozását határozta el. Helyszín-

nek az önkormányzat tulajdonában lévő, Korona utcai épület (volt könyvtár) került kijelölésre, melyet dr. Beat Dubs és Marta Dubs közel ötmillió forintos adományának köszönhetően újírtottak fel. A felújítási munkálatokat Szilágyi Sándor, helyi építési vállalkozó irányításával végezték.

Közben az udvaron föl-épült egy faszerkezetű, impozáns szabadtéri tárolóhely, amely a nagyobb helyet igénylő műtárgyaknak ad helyet. A kivitelezés Török Ferenc ácsmester vezetésével történt. Az épülethez kapcsolódó kisebb termet raktárnak alakították át.

A kiállítás kivitelezésére és a szakmai munka irányítására, felügyeletére az önkormányzat egy bizottságot hozott létre, melynek vezetője dr. Fodor Ferenc muzeológus, tagjai Sisák Mihály és Rácz Sándor voltak.

A csólyospálosi Helytörténeti Gyűjtemény

A kiállítóhely két teremből áll. A nagyobbik teremben található installáció Töröcsik Zoltán szanki asztalosmester munkáját dicséri. Az ezzel járó költséget, kb. egymillió forintot szintén a Csólyospálosra települt svájci Dubs orvos házaspár biztosította.

Itt található az állandó kiállítás, mely bemutatja a település régészeti, természettudományi, történeti, néprajzi értékeit. A műtárgyak mellett gazdag fényképanyag teszi szemléletesebbé a látványt. A kisebb teremben időszakos kiállításokat rendeznek.

A kiállítás anyaga elsősorban Sisák Mihály gyűjteményére alapul, aki készségesen bocsátotta azt az önkormányzat rendelkezésére. Ezenkívül nagyban hozzájárult a gyűjtemény gyarapodásához a helyi lakosság is.

Részlet az állandó kiállításból

Mintegy 1200 műtárgy található a gyűjteményben, melynek nagy része a régi paraszti gazdaságokban használt eszközökből áll, de igen jelentős a textilgyűjtemény is. A tárgyak szakszerű tisztítás és konzerválás után kerültek leltározásra az előírásoknak megfelelően. Tárolásuk állagvédelmi szempontból minden igényt kielégít.

A. Fűrös János polgármester a következőkben fogalmazta meg a gyűjtemény jelentőségét a *Csólyospálosi Hírek* 2011. novemberi számában: „Fontosnak tartjuk, hogy elődeink emlékéét a létrehozott gyűjteménnyel megőrizzük gyermekeink, unokáink számára. Munkálkodásunknak az volt a célja, hogy ezek az eszközök, tárgyak, fényképek, dokumentumok ne kallódjanak el, ne legyenek végleg az enyészeté, hanem rendszerbe foglalva, egy központi helyen maradjanak meg az utókor számára.”

A Helytörténeti Gyűjtemény ünnepélyes felavatására 2011. november 13-án került sor. A megnyitóbeszédet dr. Kocsis Gyula, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Tárgyi Néprajzi Tanszékének adjunktusa tartotta.

Fodor Ferenc